

Việc Làm và Công Lý

✧ TS. NGUYỄN TRỌNG

Ngày 09/9, tân đại sứ Mỹ tại Việt Nam David Shear có cuộc họp báo ra mắt. Trong phát biểu mở đầu, ông có nhắc đến diễn văn quan trọng của Tổng thống Mỹ Obama trình bày trước Quốc hội Hoa Kỳ trước đó một ngày, ngày 08/9/2011. Đại sứ nói rằng: “Nếu các bạn đã xem diễn văn về việc làm của Tổng thống Obama hôm nay, các bạn sẽ thấy tạo công ăn việc làm là ưu tiên lớn nhất của Tổng thống tại thời điểm này”.

Nước Mỹ và toàn thế giới đang theo dõi hiệu quả của những giải pháp mà Tổng thống Obama đưa ra trong diễn văn quan trọng đó. Các nghị sĩ Cộng hòa ngồi nghe tình queo, chẳng một tiếng vỗ tay tán thưởng. Chắc hẳn nhiều người trong chúng ta xem CNN trên truyền hình đã thấy rõ cảnh tượng Dân chủ thì vỗ tay rào rào, còn Cộng hòa thì chỉ thấy vài cái nhếch mép. Những ngày này, phe Cộng hòa ra sức chê bai những đề xuất của Tổng thống. Người lao động thì hy vọng, nhưng phần lớn cho rằng đã quá muộn! Lẽ ra ông Obama phải quyết liệt chuyện này sớm hơn rất nhiều. Có thể nói chắc chắn rằng khả năng nhiệm kỳ 2 của ông Obama hoàn toàn phụ thuộc kết quả của việc tạo ra việc làm cho dân Mỹ từ nay đến kỳ bầu cử. Chỉ khi dân Mỹ có nhiều việc làm, giảm tỷ lệ thất nghiệp đáng kể thì Obama mới có nhiệm kỳ 2.

Sức ép việc làm đang đè nặng lên nền kinh tế và chính trị Mỹ và ảnh hưởng rất lớn đến sự ổn định kinh tế trên quy mô toàn cầu. Người lao động Mỹ thì đang khốn đốn và hy vọng.

Xin kể lại một tình huống mà việc làm còn cao hơn cả tự do vừa diễn ra tại một phiên xử của tòa án cấp liên quận vào ngày 12/9/2011. Mỹ có 50 bang. Bang chia thành quận. Quận

Tổng thống Obama trình bày kế hoạch tạo việc làm trước Quốc hội Mỹ

có tòa án và có các tòa án cấp liên quận, tức cấp cao hơn một chút, xử những vụ nặng hơn một chút so với tòa cấp quận.

Người bị xử hôm đó ở vụ xử số 7 (tòa xử một ngày nhiều vụ) là một phụ nữ gốc Việt. Bên công tố buộc tội bà liên can đến một vụ cướp (không thành) ở một nhà người Việt. Lời khai của nạn nhân là có mấy người định cướp của tại nhà người đó. Có 2 người, một phụ nữ, một đàn ông đột nhập vào nhà. Người đàn ông tấn công bà chủ nhà. Nạn nhân kêu cứu và bọn này bỏ chạy ra xe ô tô. Nạn nhân gọi cảnh sát, cảnh sát đã đuổi theo chiếc xe đang phóng nhanh và bắt 3 người

trong xe, cách nhà nạn nhân khoảng vài dặm. Xin không đi vào chi tiết vụ việc mà trở lại phiên xử. Trước khi tuyên án, chánh án hỏi bà có nhận tội không? Người phụ nữ la lên: “Tôi không có tội gì cả, tôi đi cùng với 2 người thanh niên là người quen để đến một cửa hàng có bán thịt gà ngon. Họ dừng lại chỗ nhà đó vì họ quen biết chủ nhà thì phải. Họ làm gì tôi cũng không biết, tôi không vào nhà, đứng ngoài vài phút rồi quay lại xe. Xe chạy và tôi bị bắt. Thế thôi. Tôi hơn 60 tuổi, tôi không bao giờ đi cướp, tôi đi làm nuôi cháu ngoại. Tôi không có tội!”

Hôm đó theo tư vấn của luật sư, người phụ nữ tội nghiệp và vô hoc

Những người thất nghiệp ở Mỹ tìm việc làm

này (sang Mỹ từ 1989 mà không hiểu tiếng Anh được bao nhiêu!) đồng ý để tòa xử theo cách mà với chúng ta có lẽ khá là khó hiểu. Đó là có một điều khoản trong luật pháp Mỹ, cho phép bị cáo nói trước tòa rằng tôi vô tội, nhưng tôi đồng ý để tòa xử theo cáo trạng của công tố, trăm sự nhờ vào sự sáng suốt của chánh án. Thực chất thì đó là sự nhận tội về mặt lý (vì chấp nhận để tòa xử theo bản luận tội!) còn về tình thì cứ nói là vô tội. Điều này có lẽ chỉ có lợi với người thực sự phạm tội mà cáo trạng chưa vạch ra hết. Người đó đồng ý được xử theo cáo trạng và thêm việc kêu vô tội hoặc ít tội hơn có khi thoát những trừng phạt nặng nề.

Khi được hỏi có nhận tội không và có chấp nhận xử theo cách đó không thì người phụ nữ kêu lên tôi không có tội tình gì và không thể bị xử án như người có tội. Sau lời kêu đó chánh án dừng ngay bảo sang vụ thứ 8, vụ này để lại.

Luật sư, bị cáo và người phiên dịch ra

ngoài hành lang.

Người phụ nữ khóc lóc, phân trần với bất cứ ai ở hành lang về nỗi oan của bà và quả quyết phải được xử lại, công bằng, có nhân chứng, vật chứng đàng hoàng, có bồi thẩm đoàn. Nếu tòa án chứng minh được bà ta thực sự tham gia vụ cướp thì đi tù bao nhiêu cũng chấp nhận.

Bà già chợt giạt mình hỏi người nhà đưa bà đến tòa là mấy giờ rồi. Lúc đó là 12 giờ trưa. Bà kêu lên: *"Chết rồi, 3 giờ là giờ làm của tôi rồi!"*

Luật sư dẫn dụ: *"Hôm nay bà kịp đi làm nhưng bà sẽ còn phải đến tòa nhiều lần khác!"*

Bà già: *"Chết tôi rồi, nhà rất xa, đi lại nhiều lần không được, tôi mất việc mất, mất việc thì bà cháu chết thôi!"*

Luật sư: *"Vậy bà chấp thuận xử xong hôm nay đi! Có muộn chỉ hôm nay thôi! Tôi sẽ xin xử lại ngay!"*

Bà già: *"Tôi đâu có tội mà khép tội tôi?"*

Luật sư nhẹ nhàng đe: *"Tùy bà, nếu theo tiếp thì cũng được, nhưng bà phải tốn kém thêm và đi lại nhiều lần đấy!"*

Bà già, ngấm nghĩ rồi buông xuôi: *"Thôi thì tùy ông, ông nói với tòa là tôi không thể mất việc!"*

Luật sư trở vào xin tòa tiếp tục xử theo kiểu như trên đã nói.

Bà già lại được hỏi như trên, bà vẫn kêu không có tội nhưng tòa muốn xử thế nào cũng được, chỉ xin cho tôi về kịp đi làm 3 giờ chiều nay!

Tòa tuyên ngay 5 năm tù, cho hưởng án treo, 18 tháng quản chế (trình diện cảnh sát theo định kỳ). Bà phải nộp án phí và tiền cho người theo dõi bà trong 18 tháng. Bà già tội nghiệp còn phải chịu tiền cho luật sư cỡ 5.000 đô!

Luật sư xong việc, tiền đứt túi. Bà già cần đi làm nuôi thân, nuôi cháu ngoại thì khóc lóc nhưng chấp nhận tất cả dù có lẽ thật sự bà không biết gì về vụ cướp hụt này. Mà thật sự có vụ cướp hụt ấy hay không cũng chẳng ai quan tâm.

Công lý Mỹ có lẽ chỉ có thể đãi những loại người sau:

Một là thật giàu có. Đám luật sư được thuê hàng triệu đô để có thể cứu thân chủ, dù có phải đổi trắng thay đen. Họ còn phải giàu có để theo vụ án kéo dài mấy cũng không sợ, không lo hết tiền, không lo mất việc. Còn bà già tội nghiệp thì chỉ chậm một vài giờ là mất việc, không còn gì nuôi thân và nuôi cháu.

Hai là những người rất am hiểu luật pháp, biết mình có tội hay không và am hiểu ngôn ngữ để sử dụng những công cụ đó mà tự bảo vệ. Loại này chắc cũng ít.

Có lẽ vụ ông cựu giám đốc Quỹ Tiền tệ Quốc tế Dominique Strauss-Kahn là một minh chứng. Ông hội đủ cả hai yếu tố để được hưởng công lý Mỹ.

Áp lực việc làm đã buộc bà già trả giá bằng cả tự do của mình ngay trong **thế giới tự do.** □